

Posudek oponenta bakalářské práce

Autor: **Jakub Horáček**

Název práce: **Frank Sibley a otázka superveniencie estetických vlastností**

Školitel: **Mgr. Štěpán Kubalík**

Oponent: **doc. Tomáš Kulka**

Přiznávám, že mám s hodnocením práce Jakuba Horáčka problém. Je to bezpochyby práce velmi poctivá, dobře logicky rozvržená, pečlivě argumentovaná, inteligentně a velmi pěkně napsaná, bibliografie je adekvátní, její téma je zajímavé a její závěry jsou originální. Práce tedy rozhodně splňuje všechny požadavky, které jsou kladeny na bakalářskou práci, pročez ji **doporučuji k obhajobě**.

S návrhem na hodnocení známkou výborně však váhám. Rád bych se rozhodnul až poté, jak autor při obhajobě odpoví na vznesené otázky. Práce totiž vychází z dosti zvláštní a dle mého názoru nanejvýš problematické interpretace Sibleyho estetické teorie, v důsledku čehož také autor dospívá k závěrům, které považuji za nesprávné.

Nechci komisi zdržovat popisem obsahu práce, předpokládám, že tak učinil školitel, takže přikročím rovnou k otázkám, ke kterým bych chtěl, aby se autor vyjádřil.

.-.

1. Sibleyho tvrzení, že estetické vlastnosti závisí na vlastnostech mimo-estetických může být samozřejmé, rozhodně však není triviální, opomenutelné nebo dokonce odstranitelné. Právě naopak: pouze v konjunkci s tímto důležitým tvrzením je Sibleyho hlavní teze (o neřízenosti

pravidly) zajímavá. Na nemožnost zobecnění, deduktivního či induktivního vyvození estetických soudů či na jedinečnost uměleckého díla, totiž poukázal před Sibleym (opomeneme-li Kanta) například Stuart Hampshire, ale i mnozí jiní. A je to právě z tohoto důvodu, proč měla Sibleyho esej „Estetické pojmy“ takový ohlas a proč je dodnes zařazována do všech antologií moderní estetiky. Sibley svůj stěžejní esej „Estetické pojmy“ od samého začátku koncipuje jako teorii, která stojí na dvou pilířích: 1. závislost estetických vlastností na vlastnostech mimoestetických, a 2. neřízenost estetických pojmů pravidly.¹ Proto také konstatuje, že je zcela legitimní požadovat od kritika vysvětlení jeho estetických soudů s odkazem na mimoestetické vlastnosti díla a poznamenává, že dobrým kritikům se to často daří. Proto je dle mého názoru nepřipustné první pilíř, který je integrální součástí daného eseje, jaksi vypustit a vzniklý útvar stále vydávat za Sibleyho teorii estetických soudů. Sibley si je pochopitelně vědom důležitosti zmíněné závislosti a jeho upozornění na negativní řízenost estetický pojmů pravidly (která není v práci dostatečně rozvedena) je toho přímým důsledkem. Estetické vlastnosti nejsou zajímavé a jedinečné tím, že by nebyly výslednicí vlastností mimoestetických (což samozřejmě jsou), ale tím, že každá jejich instance je tvořena úplně jinou kombinací těchto mimoestetických vlastností. Odstranění jednoho ze dvou pilířů Sibleyho teorie tak jeho nejdůležitější esej „Estetické pojmy“ nejen zkresluje, ale i do značné míry znehodnocuje.

¹Je to právě tato konjunkce, která vede Eddy Zemacha k (dle mého názoru mylnému) závěru, že Sibleyho teorie nemůže být konzistentní, a že není možné, aby estetické soudy nebyly řízeny pravidly.

2. s. 42. Co jsou to „předpoklady teoretiků supevenience“? Pokud je to teze, že estetické vlastnosti závisí na těch mimoestetických, pak tu máme velmi závažný problém, neboť jestliže Sibley opakovaně tvrdí, že estetické vlastnosti závisí na těch mimoestetických, jak pak mohou jeho úvahy dokazovat, že na nich nezávisí. Z toho by vyplývalo, že Sibley neví, co píše nebo že není schopen elementárně konzistentního myšlení. Obojí je krajně nepravděpodobné.

3. Když islámský fanatik urazí kladivem nos (kus kamene o rozměrech x , y , z) soše asyrského válečníka, změní tím její estetické vlastnosti. Máme tu jasnou příčinu a jasný důsledek. Proč tedy máme chápat závislosti estetických vlastností na těch mimoestetických jako závislost metafyzickou a ne kauzální? A jak máme rozumět tomu, že estetické a mimoestetické vlastnosti daného díla jsou na sobě ontologicky nezávislé.

3. Na začátku práce (s.8-9) autor správně uvádí, že Sibley netvrdí, že všechny soudy jsou metaforické. Jak se však práce rozvíjí tento důležitý fakt se jaksi vytratí (např. s 36-37, 42) a argumentace dále pokračuje jako by všechny estetické soudy byly metaforické. To je opět velmi podivné, neboť paradigmatické příklady estetických soudů jsou právě ty nmetaforické (krásný, ošklivý, elegantní atp.). Pokud by Sibley (nebo někdo jiný) tvrdil že metaforičnost charakterizuje estetický diskurs, odříznul by se tím od celé historie estetiky, jejímž ústředním tématem jsou soudy týkající se krásy nebo estetické hodnoty.

4. s. 42. V návaznosti vět druhého odstavce závěru práce jsem se trochu ztratil. Prosím proto o vysvětlení následující věty: „Předně jde o skutečnost, že vzhledem k metaforické povaze estetického jazyka nepočítá s obecnou existencí estetických vlastností.“ Co je podmínkou druhé

věty? Kdo nebo co „nepočítá s obecnou existencí estetických vlastností“? A co přesně znamená „nepočítat s obecnou existencí estetických vlastností“?

5. Horáčkova práce je dosti odvážná a k různým filosofům kritická, což oceňuji, k Sibleyho ústřední tezi je však shovívavá dle mého názoru až příliš. Sibleyho teze o neřízenosti pravidly je zde v podstatě nekriticky přijata, přestože jde o tezi (dle mého názoru nanejvýš) problematickou. Zajímalo by mne, jak by autor reagoval například na kritiku Eddy Zemacha, který předkládá řadu sofistických argumentů, z nichž každý sám o sobě, dle jeho názoru Sibleyho tezi vyvrací. Zajímalo by mne také, jak by autor reagoval na (Zemachovo či kohokoli jiného) tvrzení, že na základě vyčerpávajícího popisu mimoestetických vlastností díla lze určit jeho vlastnosti estetické.

6. Na str. 433 eseje „Estetické pojmy“ Sibley píše: Popis typu 'Jedno oko červené a potažené mázdrou, druhé chybí, nos pokrytý bradavicemi, pokřivená ústa, nazelenalá pokožka' by patrně mohlo ospravedlnit v silném slova smyslu [...] použití výrazů jako ošklivý či odporný." Není toto náhodou protipříklad, který vyvrací obecnou platnost Sibleyho teze? A nedají se i jiné negativní estetické soudy ospravedlnit podobným způsobem?

7. V jakém smyslu je percepční důkaz skutečně důkazem? Je to opravdu jediné možné „ospravedlnění“ estetických soudů? Mohl by autor tento důkaz ještě jednou vysvětlil. (Je „percepční důkaz“ Sibleyho termín?)

8. s. 42. Mohl by autor vysvětlit, proč „nemá cenu o estetických soudech uvažovat jako o výrocích, jimž lze připisovat pravdivostní hodnotu“. Je toto názor autorův

anebo to má také vyplývat ze Sibleyho teorie? Z textu lze totiž jednoznačně ukázat, že Sibley předpokládá, že estetické soudy pravdivostní hodnoty mají. Sibley rozhodně není ani skeptik ani subjektivist. Zajímalo by mne také jak se údajná absence pravdivostních hodnot slučuje s údajným „percepčním důkazem“?

9. s. 42. Kde přesně Sibley píše, že „estetické soudy nezdůvodňujeme odkazem na mimoestetické vlastnosti.“

10. s. 9. V poznámce č. 10 autor (podle mého názoru správně) zpochybňuje Sibleyho rozlišení mezi estetickými soudy na čistě hodnotící (krásný), čistě popisné (vyvážený) a popisné s hodnotícím elementem (nudný). Ještě pofidérnější je Sibleyho charakterizování těch čistě hodnotících jako čistě subjektivních (líbí, nelíbí) a těch popisných jako objektivních.² Vzhledem k tomu, že se v souladu se Sibleyho poznámkou, že ho nezajímají „verdikty“,³ se autor nadále věnuje jen čistě popisným (estetickým?) soudům, vyvstává otázka, k čemu je popisování estetických vlastností dobré, pokud není nějakým způsobem spojeno s hodnocením. Existují vůbec nějaké čistě popisné estetické soudy? (Pokud se z časových důvodů k této otázce nedostaneme, tak to nevadí.)

V Praze, 4.9. 2017

Tomáš Kulka

² Ponechávám stranou, že Kant přesvědčivě ukázal, že říci „x je krásné“ je něco naprosto jiného než soudy „líbí, nelíbí“.

³ Mimochodem, v eseji „Estetické soudy“ Sibley nic takového neříká.